

DRUŠTVENIK

LETO 1933 — ŠTEVILKA 6

Katoliška akcija

2. Katoliška akcija na Slovenskem.

V zadnji številki »Društvenika« smo pokazali, da je »Katol. akcija« osnovana po vsem katoliškem svetu na izrecno pobudo in zahtevo sv. očeta kot »udeležba neduhovnikov pri pravem misijonskem delu cerkve, kot oblika neduhovnikov pri misijonskem delu duhovnikov«. Glede na to seveda tudi na Slovenskem nismo mogli in nismo smeli zaostati. In res je naš tedanji ljubljanski knezoškof dr. A. B. Jeglič začel že l. 1927 z delom za ustanovitev Katol. akcije tudi na Slovenskem. Proučeval je sam to vprašanje, razpravljal o njem z dekani, ga predložil v razmisrivanje dušnopastirskim sestankom duhovnikov, zasnoval že nekak načrt, ga zopet predelal in zopet predložil nekaterim v pr. gled in pretres. Tako je po dolgotrajnem vestnem razmišljanju, temeljitem proučevanju in skrbnem izpopolnjevanju to vprašanje toliko dozorelo, da je 3. aprila l. 1919 potrdil pravila »Katoliške akcije za Slovenijo«, ki so bila pravomočno razglašena v aprilski številki »Ljubljanskega škofijskega lista« iz l. 1929, za lavantiško škofijo pa v »Oglasniku lavantiške škofije«.

V uvodu k tem pravilom je povedal naš tedanji nadpastir, da je vodil vsa pripravljalna dela za Kat. akcijo po škofovem nalogu vseuč. prof. dr. M. Slavič kot predsednik stolnega odbora za Katol. shode. Po objavi pravil se je vršil potem dne 23. maja l. 1929 v ljubljanskem škofijskem dvorcu sestanek vseh gg. arhidijakonov in dekanov, ki je obravnaval način, kako naj se uvede K. A. v vse župnije, kako naj se postopa, da doseže K. A. vse vernike in kako naj se posamezne osebe za to delo usposobijo. V uvodu k poročilu k temu

prevažnemu zborovanju (glej julijski zvezek »Ljublj. škof lista« iz l. 1929). poudarja knezoškof izrecno, da spadajo v Kat. akcijo razen spredaj navedenih organizacij tudi »razne delavske organizacije«. Jako lepo poročilo o pomenu, namenu in ustroju Kat. akcije pri nas je imel na tem zborovanju ravnatelj mariborskega semenišča, kanonik dr. Čukala, iz katerega posnemamo nastopne važne misli:

V Sloveniji je Kat. akcija potrebna zlasti zaradi verske obnove, kajti nam Slovencem primanjkuje verske aktivnosti in pobudnosti; pa tudi apostolske delavnosti za verska načela v zasebnem kot v družabnem življenju. Prešiniti nas mora živo hrepenenje po rešitvi iz dosedanjega mrtvila, kar je možno predvsem z uvedbo in izvedbo KA, ki je po pravilih »sodelovanje vernikov v poslanstvu Cerkve« za krepitev, širjenje, udejstvovanje in obrambo katoliških načel v zasebnem, družinskem in socialnem življenju. Katoličan mora živeti živo versko življenje, mora katoliška načela kot apostol uveljavljati in širiti kjerkoli: na ulici, na izprehodu, pri sportu, na gorah, na železnici, pri obiskih, pri koncertih, v gledališču, v trgovini, v tovarni, globoko pod zemljo v rudnikih, na borzi, v uradu, v šoli, v občini, v cerkvi, v umetnosti in znanosti, v organizacijah itd., povsod, prav kot uveljavljajo socialisti in komunisti svoja načela povsod, jih poživljajo širijo od osebe do osebe in se zanje borijo. Pri nas je namen Kat. akcije zlasti prinesiti:

1. enotno vodstvo organizacij, združenih v KA,

2. poudarek vzajemnega dela vseh katol. organizacij,

3. poudarek neduhovniškega apostolstva v poslanstvu Cerkve,

4. poudarek katoliške delavnosti,

5. poudarek vpliva cerkvenih oblasti v društvenem življenju in udejstvovanju.

Vsaka organizacija, ki pristopi h KA obdrži svojo samostojnost, KA pa skrbi za sklad vseh katoliških zvez, društev in ustanov in za njih podreditev osrednjemu vodstvu. Duša KA je slejkoprej duhovnik, zato naj ta zasebno in na prižnici širi misel KA, pridobiva vernike zanjo in skrbi, da se osnuje v vsaki župniji. V to svrhu bi marsikje kazalo prirediti celo ljudski misijon ali vrsto stanovskih duhovnih vaj, čemer naj bi sledila potem ustanovitve župnijskega sveta in župnijskega odbora KA. Prvi je sestavljen iz zastopnikov vseh katol. organizacij v dotičnem okolišu in iz drugih odličnih mož ter žena in ta svet voli tudi odbor KA. Predsednik mora biti vedno neduhovnik, duhovnik je pa v odboru zastopnik cerkve. Odbor in svet naj najprej natančno pregledata stanje katoliškega življenja v dotičnem kraju, potem se pa takoj posvetujeta, kakšne organizacije bi bilo treba še ustanoviti, da se bo versko življenje ohranilo, dvigalo, širilo in poglobilo. Pri članstvu KA naj se mnogo upošteva tudi socijalno stališče, nator in delavnost oseb, ki bi prišle v poštev, ker bo to le pospeševalo dosegov namenov KA, varovati je pa njen vsekakor nepolitični značaj, zato naj se izrazitih politikov ne postavlja na vidna mesta. Nabožne, vzgojne, prosvetne in karitativne organizacije se pa morajo pridružiti Kat. akciji, ako hočejo veljati za katoliške, ker s tem ravno omogočijo vzajemno apostolsko delo. Po ustanovitvi in sestavi sveta ter odbora KA se ta razglasi na javnem shodu ali pa samo v cerkvi.

Prvo delo novoustanovljenega sveta in odbora KA je versko in нравno obnoviti in poglobiti društveno življenje, vplivati na društva, da se društvena pravila natančno in dosledno izvajajo, odpravijo naj se morebitni pogoški v vodstvu društev, obrača naj se čim več pozornosti verskemu pouku v društvi in praktičnemu verskemu življenju članstva itd. Ko je to iz-

vršeno, naj se razdele vloge društev in članstva za dvig verskega življenja, kršč. dobrotelčnosti itd. Poglavitna dolžnost KA je pa čim prej usposobiti vernike zt apostolsko delo v službi KA, za kar vzdržujejo nekatere tuje KA celo posebno šole in tečaje (v Freiburgu n. pr. Šolo za kršč. dobrotelčnost). Seveda si bo morala pa KA poiskati tudi gmotne vire za kritje stroškov, ki so nujno zvezani z izvedbo raznih načrtov.

Temu zanimivemu in izčrpnemu poročilu dr. Cukale je sledila obširna debata, ki je očividno povsem soglašala s poročevalcem, zato nam morajo te misli seveda služiti kot nekako navodilo pri ustanavljanju in delu Kat. akcij. Gospodje so ob tej priliki naprosili tudi presvetlega knezoškofa, naj bi izdal o Kat. akciji poseben pastirski list, čemur je ta ugodil dne 30. avgusta l. 1929 in je s tem najširšim slojem vernikov poljudno in prisrčno razložil pomen in potrebo KA, istočasno je pa izdal še na vso duhovščino posebno poslanico z dragocenimi navodili za uspešno širjenje KA in njenega poslanstva.

S tem so bile dolgotrajne in natančne predpriprave za ustanovitev sloven. Kat. akcije dovršene in za dne 23. okt. l. 1929. je sklical sam knezoškof vnovič v svoj двореc okroglo 40 zastopnikov raznih osrednjih katol. organizacij in drugih odličnih katoliških mož in gospa, ki tvorijo »Škofijski svet Katol. akcije«. Po nagovoru prezvišenega knezoškofa in poročilu prelata prelata dr. Slaviča, ki sta vnovič poudarjala važnost in potrebo organizacije Kat. akcije, nakar so bili izvoljeni v »Škofijski odbor katol. akcije« prof. dr. Iv. Grafenauer kot predsednik, univ. prof. dr. J. Fabjan kot tajnik in razen teh dveh še 4 drugi gospodje, a kot škofov zastopnik je bil imenovan v odbor tedanji pomožni škof dr. Gr. Rožman.

Novo izvoljeni odbor se je že dva dni po tem zborovanju obrnil s posebnim pozivom na vse župne urade, naj poskrbe vse potrebno, da se začenjajo ustanavljati čim prej Katol. akcije po vseh župnijah. Odziv prvih par-let ni bil tako živahen kakor bi bilo potrebno, kar moramo pripisovati na eni strani dejstvu, da so de-

lovala tedaj še vsa prosvetna društva, orlovski odseki itd., ki so vezali prav vse delavne sile, na drugi strani smo se pa vkljub prepričevalnim škofovskim besedam in člankom raznih drugih odličnih katoliških mož vendarle še vse premalo zavedali dalekosežnega pomena in potrebe te nove organizacije. No, pa poznejša leta in izkušnje so nas naučile marsikaj novega in danes prodira misel Kat. akcije vedno globlje v vse slovenske župnije in njih število se zato tudi vsak dan

bolj množi. Laní se je izvršna tudi majhna preosnova v škofijskem odboru s tem, da je prevzel predsedstvo namesto prof. dr. Iv. Grafenauerja odvetnik dr. Miha Krek in sedaj je ta prevažna ustanova na najboljši poti, da zajame prav vse slovenske župnije. Daj Bog, da bi se izvršilo to čim prej, kajti Kat. akcija postaja v vsaki župniji od dne do dne nujnejša in gorje nam, če se njene važnosti in potrebe ne bomo vsi pravočasno zavedli.

E.

(Konec.)

O prosvetnih domovih

2. Načrt za prosvetni dom.

Predno nadaljujemo z opisovanjem posameznih delov zgradbe, moramo rešiti vprašanje načrta za novi dom. Od načrta je odvisno, ali bo nov dom praktičen in lep. Nespreten načrt more tako pokaziti zgradbo, da se je ne da niti z velikimi stroški popraviti. Štedenje pri načrtu pomeni nerazumevanje velike naloge. V načrtu mora biti vse do zadnjega premišljeno, v njem mora biti popolnoma urejeno vse, preden se začne z delom. Seveda se ne da dobrega načrta za dom narediti tako hitro, kakor za kako kmečko hišo ali skedenj. Tu so druge zahteve in drugačen namen. Kdor se v svojem življenju prvičkrat bavi z načrtom in tedaj še s tako težko nalogo kot je prosvetni dom, upravičeno ne moremo od njega pričakovati, da bo njegov načrt za dom dober. Kdor je mogoče videl nekaj domov in videl zidati navadne hiše, ne bo napravil načrta, ki bo ustrezal zahtevam dobrega prosvetnega doma.

Za izdelavo načrta je potreben svoj čas. Saj je treba dobro premisliti, kako naj bodo razporejeni različni prostori, kako naj leži dvorana, kje naj bo stopnišče, kakšna naj bo dvorana in kakšen naj bo dom na pogled. Poleg tega po navadi niso dana sredstva v taki meri, da bi ne bilo potreba štediti. Vse to nalaga onemu, ki izdeluje načrt, mnogo skrbí in težav, preden najde eno obliko in način, ki naj odgovarja vsem tem zahtevam. Najugodnejši čas za izdelavo načrtov je po-

zimi, ko ni zunanega dela. Za izdelavo načrta je potrebno najmanj kakih šestdeset dni.

Kdo naj izvrši načrt? Ali zidar, ki se je učil zidati? Ali naj ga naredi oni, katerega skrb in namen je predvsem zaslužek pri tem delu? Ali boste poverili s tem delom takega, ki prvič poizkuša in tuhta, kako bi naredil? Če se hočete izogniti mnogim neprilikam ter zadostiti danim predpisom, obrnite se na pooblaščenega arhitekta, čigar življenjski poklic je to delo. Njegovo pomoč in nasvet boste rabili že pri izbi pripravnega sveta, z njim se boste pomenili o vseh težavah, ki nastanejo pri zidanju. On bo Vaš zaupnik in Vam bo svetoval samo ono, kar ne nasprotuje predpisom in je ugodno za Vas in za zgradbo. Zidanje se je danes temeljito spremenilo. Včasih so vse delali iz opeke in lesa, danes ni skoro nobene hiše več, ki bi ne imela kaj železobetona. Prosvetni dom je velika hiša in zahteva mnogo izkušenosti in znanja.

Obrnite se torej v vsakem slučaju z vsem zaupanjem na pooblaščenega arhitekta, da v Vašem imenu vodi z zgradbo in naredi načrt. Kolikor boste imeli stroškov za njegovo delo, si boste prihranili s tem, da boste imeli dom pravilno sezidan in da bo dom v Vaše veselje in ponos. Nikar se ne dajte zapeljati od takih, ki bi Vam za mal denar izvršili načrt ter iskali zaslužek na Vaš račun pri delu ali drugod. Samo enkrat si postavljate svoj prosvetni dom in tedaj ne štedite na ne-

pravem koncu, da se ne boste kesali, ko bo zgradba novega prosvetnega doma že končana in se ne da brez precejšnjih stroškov več dobro popraviti.

Današnji čas res ni posebno prikladen za zidanje radi pomanjkanja denarja. Če se pa boste kljub temu odločili, da sezidate nov dom, tedaj bo vprašanje denarja in ostalih sredstev tako pereče, da boste nujno potrebovali strokovnega nasveta v teh

vprašanjih. Ne precenjujte svojih moči in ne zanašajte se sami nase, ker prosvetni dom ni taka hiša, ki bi se mogla skriti in ki bi bila lahko zidana na poskušnjo.

Vaš dom naj bo poleg cerkve najlepša hiša. Stari Slovenci so zidali cerkve, Vi zidate danes prosvetne domove. Postavite k našim lepim cerkvam vredne prosvetne domove.

Novi zakon o gasilstvu¹

2. Namen gasilstva.

Zakonski načrt jako razširja sedaj običajni delokrog in namen dosedanjih gasilskih društev. Nove gasilske čete bi bile dolžne smoteno in strokovno varovati prebivalstvo pred požarom, povodnijo, potresom in vsemi drugimi elementarnimi neizodami. Glede na strašno moderno vojno tehniko bodo morale po novem gasilskem zakonu te čete varovati prebivalstvo v vojni tudi pred zračnimi napadi in strupenimi plini, kar se bo moralo pripravljati seveda že v mirni dobi s primernimi vajami in poukom. Končno nalaga zakonski načrt gasilski organizaciji tudi obsežne naloge glede narodne in prosvetne vzgoje članstva in vsega prebivalstva v dotičnih okoliših. Zlasti ta zadnja točka je jako važna, ker bi jo v slučaju naše brezbržnosti gotovo ziorabljali marsikje v strankarsko politične in protiverske namene, zaradi česar moramo biti pazljivo na straži in poskrbeti že sedaj, da ne bo našel novi zakon že v sedanjih odborih naših gasilskih društev in žup nobenega, ki bi skušal v kalnem ribariti in zlorabljati

¹ Dne 12. junija, torej mnogo poprej nego smo celo sami pričakovali, je belgrajska narodna skupščina sprejela novi zakon o gasilstvu, ki bo sedaj gotovo stopil kmalu v veljavo. Glede nato naše fante in može nujno opozarjamo, da pazno preberemo, kar smo napisali v zadnji številki »Društvenika« in danes o novi organizaciji našega gasilstva in da upoštevajo vse nasvete. Tudi v prihodnji številki bomo še govorili o gasilstvu, saj je trenutno gasilstvo eno najvažnejših vprašanj slovenskega društvenega življenja.

ta določila v kake postranske namene. Če za to ne bomo pravočasno poskrbeli, se utegne naša brezbržnost nad nami še krvavo maščevati.

Dosedanja gasilska društva se morajo namreč v 3 mesecih po objavi tega zakona preosnovati v zmislu tega zakona.

3. Članstvo.

Gasilske čete se bodo po novem zakonu lahko osnovala v vsakem kraju, kjer se najde vsaj 15 telesno in moralno zdravih članov, starih nad 18 let. Redno članstvo se deli v: izvršujoče (aktivno in rezervno), podporno in častno. Izvršujoči člani so najprej aktivni, po 25 letni gasilski službi pa postanejo lahko rezervni člani. Za podporne in častne članke veljajo običajna določila. Kdor dela proti državnim koristim ali se kako drugače pregreši, tega se iz društva izključi.

Izvršujoče moštvo je razdeljeno v napadalno-brambni odsek, v reševalni odsek in v prosvetni odsek. Vsak izmed teh odsekov ima lahko tudi še pododseke; prosvetni n. pr.: glasbenega, di-letantskega, čitalniškega itd.

Izvršujoči člani morajo vršiti svojo službo brezplačno in jo morajo opravljati vsak čas po naredbah svojih predstojnikov, rezervni člani pa nastopijo le v skrajni sili. Aktivno in pasivno glasovalno pravico imajo le izvršujoči člani.

Pri vsaki gasilski četi je predviden tudi naraščaj, ki ga tvori mladina od 12.—18. leta.

4. Gmotna sredstva.

Za izvedbo nove gasilske organizacije bo potreba seveda mnogo denarja, zlasti tam, kjer bo treba osnovati šele nove gasilske čete. Ker je dobro organizirano gasilstvo v veliko korist tudi zavarovalnicam (letna škoda zaradi požarov znaša v vsej državi približno 2 milijardi dinarjev), bodo morale vse zavarovalnice plačevati 3% plačanih zavarovalnih premij v poseben banovinski gasilski sklad, iz katerega bo šlo 10% zvezi v Beograd, 20 odst. banovinski »zajednici«, 10 odst. gasilskim župam, 60 odstotkov pa posameznim gasilskim četam za kritje njih stroškov. Razen tega bodo morala posamezne gasilske edince podpirati še razna ministrstva in občine, a del stroškov se bo kril, kakor že

doslej, seveda tudi iz članskih prispevkov in dohodkov prirediteljev.

Zakonskemu osnutku je dodan zanimiv pregled dosedanjih podpor, ki jih dobiva jugoslovansko gasilstvo iz javnih sredstev in ki znašajo 2,167.000 dinarjev. Čeprav tvori slovensko gasilstvo nad polovico vsega jugoslovanskega gasilstva, je deležno komaj ene četrte tih podpor, dočim dobi razmeroma šibko gasilstvo v donavski banovini nad eno polovico vsega tega denarja.

Tak je torej novi osnutek gasilskega zakona. Kaj o njem mislimo in kaj je naloga naših kmetiških fantov in mož, bomo pa povedali v prihodnji številki.

O potovanjih in romanjih

Kakor je človeku prirojena želja po znanju, tako mu tiči tudi že v krvi po spoznanju tujih krajev in ljudi. Že v najstarejših časih so zato ljudje radi in mnogo potovali, čeprav so bila taka potovanja združena časih z velikimi naporji, stroški in izgubo časa. Takim željam po potovanjih se imamo zahvaliti za odkritje novih delov sveta in sploh skoro prav vsemu spoznanju naše zemlje.

Tudi mi Slovenci smo že od nekdaj radi potovali. Ker smo obstojali Slovenci v prejšnjih stoletjih prav za prav le iz nekega kmetiškega ljudstva, naših potnikov seveda niso vodili znanstveni nagibi, temveč le želja po osebnem spoznanju tujih dežel in njih prebivalcev. To željo so pa naši ljudje že od nekdaj navadno združevali s pobožnimi romanji. Tako vemo, da je naše ljudstvo iz vseh slovenskih dežel rado romalo že v zgodnjem srednjem veku v Oglej, k Sv. Ivanu pri Devini, na tSaro goro pri Čedadu, na grob sv. Heme v Krki, že iz druge polovice srednjega veka pa vemo, da so Slovenci hodili — seveda tedaj še peš — radi celo v Rim, da, celo k sv. Jakobu v Kamposteljah v daljnjo Španijo so hodili, a ena najbolj priljubljenih božjih poti Slo-

vencev sploh je bila k sv. Trem kraljem v Kolinu na Nemškem, kjer so si ustanovili že na koncu 14. stoletja celo svoj lastni slovenski oltar. Od doma so šli navadno že v zgodnji spomladi v manjših skupinah, preživeli so potem v Kolinu po več tednov meseca maja in se v začetku poletja zopet vrnili. K sv. Jakobu na Špansko ali pa v Sveto deželo, kamor so že tudi tedaj zahajali, je pa trajalo romanje po celo leto in še dlje.

Čeprav je skušal potem na koncu 18. stoletja cesar Jožef II. z vso silo zatreti božja pota in romanja kmetiškega ljudstva, se mu pa to vendarle ni prav nič posrečilo, kar nam jasno dokazuje veselje do romanj, ki tli še dandanes v našem ljudstvu. Vsak Slovenec čuti za nekako svojo dolžnost, da pohiti parkrat k Mariji Pomočnici na Brezje (ob tej priliki obišče seveda tudi Bled), na Sv. Višarje, na Trsat in na razna druga znana naša božja pota, prav nič redki pa niso tudi oni, ki so bili že v Rimu ali v Lurdu. Manjših takih romanj, ki se vršijo ob raznih prilikah po neštetih naših krajih in kamor se zgne tedaj ljudstvo iz vse daljnje okolice, niti na omenjano ne, kakor n. pr. Kum. Šmarno goro, Limbarsko

goro, Tri fare, Zalostno goró, Svete gore i. t. d.

Skratka: ni ga Slovenca, ki bi nikoli ne šel na kako potovanje (daljše romanje) ali na izlet (cerkveni shod pri kaki manjši, bližnji božji poti). Ze v začetku smo odgovorili na to vprašanje! Ker prav v vsakem človeku tli želja po spoznanju tujih krajev in ljudi. Naš človek pa združi tako željo navadno še s pobožnostjo, da izvrši ob tej priliki še bogoljubno dejanje in se na božjih potih versko poživí ter si izprosi nebeških milosti.

Po časopisju, ki ni naklonjeno veri in Cerkvi beremo večkrat prav bedasta in neslana zafrkovanja božjih poti in romanj, češ da so ta le skubljenje preprostih ljudi. Ze iz tega, kar smo povedali o romanjih doslej, se vidi praznота takih očitanj. Naši protiverski časopisi se po vojni zlasti radi zaletavajo ob romanja v središče katoliške Cerkve, v večni Rim,

na grobove sv. Petra in tisočeri h mučnikov, k prestolu Kristusovega namestnika na zemlji. To zaletavanje odevajo seveda u narodnostne proze, čeprav smatrajo pa prav tisti ljudje za združljivo z narodnostno mislijo, ako zapravijo vsako leto težke tisočake po raznih francoskih, nemških in laških letoviščih, ker se jim zde naša jugoslovanska premalo gospodarska. Ako gre preprost kmetiški človek peš, z vozom, ali z vlakom na Brezje, kjer opravi s par kovači iskreno pobožnost, se notranje poživí in uravnovesí, ob enem si pa ogleda spotoma tudi naravne krasote in zanimivosti naše slovenske zemlje, tedaj je za veri nenaklonjene ljudi to potrata narodnega imetja, toda cele tedne lenuhariti in zapravljati po raznih dragih letoviščih, to imenujejo pa ti ljudje »oddihi«, čeprav vse njih delo čez leto navadno ne zahteva ne ene znojne kaplje in ne enega žulja. (Nadaljevanje)

DROBIŽ

Iz naše organizacije

Proslava nadškofa dr. Jegliča. Dolžnost vsake katoliške organizacije bodisi prosvetne ali strogo verske je, da v letošnjem letu proslavimo demantni jubilej nadškofa dr. Jegliča. V Ljubljani bodo na Stadionu 30. julija velike slovesnosti združene z demantno mašo. Izposojevalnica diapozitivov in filmov v Ljubljani nudi celotne programe za proslavo nadškofa. To so predavanja opremljena s skioptičnimi slikami, datje deklamacije, ki se nanašajo na nadškofa, filme, ki nam predstavljajo prevzvišenega med ameriškimi Slovenci in temu primerne pesmi. Tozadeven material pošlje Izposojevalnica diapozitivov proti plačilu 10 Din. Meseca avgusta naj ne bo župnije širom slovenske zemlje, kjer se ne bi vršila proslava nadškofa dr. Jegliča.

1900 letnica našega odrešenja. Ves katoliški svet slavi letos največji jubilej združen s praznovanjem svetega leta, t. j. 1900 letnica našega odrešenja. Tudi ta jubilej ne sme iti mimo naših župnij, če hočejo veljati še za zavedne katoliške župnije. Župnijski sveti Katoliške akcije imajo priliko, da organizirajo temu primerno svečanost, ki naj bo združena z evharistično tridnevnicco, s skupnim obhajilom župljanov, primernim cerkvenim nagovorom. Popoldne po posvetitvi Kristusu Kralju naj se župnija zbere v cerkve

nih in društvenih dvoranah, kjer naj prirede temu primerno slovesnost. Na programu naj bodo one cerkvene pesmi, ki jih bodo peli združeni zbori ob priliki jubilejnega koncerta v Stadionu 30. julija. Zlasti je primeren skladba za to slovesnost Tomc: Sedem besedi Kristusovih na križu, ki je pravkar izšla. Temu naj sledi primeren nagovor opremljen s skioptičnimi slikami. Za to priliko nudi Izposojevalnica skioptičnih slik v Ljubljani, Miklošičeva c. 7 sledeče serije diapozitivov: 1. sv. pismo novi zakon I. in II. del, 2. Cerkvena zgodovina I. del, 3. Kristusovo trpljenje v umetnosti, 4. Apostolska vera v slikah, 5. Srce Jezusovo, 6. Palestina in kraji, kjer je živel naš Gospod. To slovesnost naj zaključí naša himna »Povsod Bog«.

Župnijske godbe. V zadnjem času se je širom Slovenije osnovalo veliko število župnijskih godb. Katoliška akcija v Ljubljani želi tesnejšega sodelovanja z župnijskimi godbami. V ta namen vabi vse župnijske godbe širom Slovenije, da pridejo 30. julija v Ljubljano na jubilejne slovesnosti. Vsaka župnijska godba koraka na čelu svoje župnije in igra koncert cerkvenih slovesnosti s pevci vred »Povsod Bog«. Ob 11.45 se vrši nekaka tekma župnijskih godb na Stadionu, vsaka godba zaigra poljuden eden ali dva komada in dobe godbe za ta nastop častne diplome. Istočasno pa osnujejo te godbe zvezo in izvolijo odbor. Ob tej priliki se bodo

dognalo, kako imajo instrumente uglasene. Na podlagi tega bo mogoče ob drugih prilikah prirediti skupen nastop vseh župnijskih godb. Kakor bodo pevci s svojim sodelovanjem dvignili alovost 1900 letnice našega odrešenja, tako naj tudi godbeniki naših župnijskih godb pokažejo s svojim sodelovanjem svojo katoliško zavest.

Romanje na sv. Višarje. Ker se je priglasilo že dokaj lepo število romarjev za sv. Višarje, zato ponovno vabi Romarski odsek Katoliške akcije vse župnijske urade in organizacije, da čimprej sporoče število udeležencev. Romarski vlak odhaja iz Ljubljane 31. julija zjutraj ob 7.30 in pride v Zabnico okrog 1 popoldne. Vožnja po naši železnici, po Italiji, vizum in izkaznica stane 65 Din za osebo. Oni romarji, ki pridejo od drugod v Ljubljano, da vstopijo na romarski vlak, imajo tudi od svoje postaje do Ljubljane in nazaj 66 odstotkov popusta na podlagi romarske legitimacije. Naslove, kjer je treba navesti priimek, rojstno leto, poklic, ime očetovo in svoto 65 Din je treba poslati do 10. julija na Romarski odsek Katoliške akcije, Ljubljana, Miklošičeva c. 7.

Gasilstvo se bo vsekakor že v prihodnjih dveh, treh mesecih prav temeljito preorganiziralo v smislu novega gasilskega zakona, zato vse naše bralce in prijatelje vnovič in nujno opozarjamo, naj ne prezrejo važnosti te ustanove in naj se te preorganizacije udeleže z vsemi svojimi močmi. Vso skrb je treba posvetiti volitvam novih odborov v gasilskih društvih in župah ter strogo paziti na to, da se pod nobenim pogojem ne utihotapijo vanje ljudje, ki bi to prevažno dobrodelno ustanovo zlorabljali in kakšne postranske, tudi politično strankarske namene, kakor se je to doslej tolikokrat godilo. Uporabimo zato to priliko in očistimo to prevažno organizacijo vseh, ki ne spadajo vanjo. Prosimo in opozarjamo vse, da pazno preberijo, kar smo napisali o gasilstvu v današnji in prejšnjih dveh številkah »Društvenik«.

Naša knjižnica

Vsa obnovljena društva vljudno prosimo, da spopolnijo svoje društvene knjižnice z novejšimi deli. V ta namen je pripravljena pri nakupu posredovati tudi Ljudska knjižnica, Ljubljana, Miklošičeva c. 7., kamor naj društva naslovijo vse svoje želje in nasvete.

Nove knjige. Po kratkem povelikonočnem zastoju nam je sedaj Jugoslovanska knjigar- na podarila zopet par odličnih del, ki jih bo sprejelo naše občinstvo gotovo jako hvaležno. V prvi vrsti moramo omeniti prelep roman »Sodnikova hiša ob fjord«, ki ga je napisal odličen moderen škandinavski pisatelj Kristjan Elster. Roman nam opisuje že nekam preživelo rodbino starega sodnega

predstojnika Hageja, o kateri se zdi, da že ugašuje, a se nepričakovna pomladi in iz nje vzklijeta dve novi, zdravi in sveži. Ravno v današnjih bolnih časih, ki v tako veliki množini poraja tudi bolno slovstvo, vpliva takale zdrava in lepa knjiga še posebno osvežujoče, zato je ne moremo dovolj priporočati tudi našemu kmetiškemu ljudstvu. Ne smelo bi to delo manjkati prav res niti v eni naši podeželski knjižnici, kajti vsak bo knjižničarju hvaležen zanj. — Druga knjiga bo prišla marsikomu jako prav. To je »Elektrotehnik«, ki jo je napisal ing. D. Mattanovich. Elektrifikacija Slovenije se je v zadnjih dveh desetletjih pri nas tako zelo razvila, da prihaja že skoro vsak naš, tudi najpreprostejši človek vsak dan v stik v sto čudovito naravno silo. Razen tega sta tudi veda o njej in pa njena uporaba v zadnjih letih tako silno napredovali, da se še izšolan človek v njej več ne spozna. Glede na to bo to lepo in zanimivo delo gotovo pozdravil vsak naš izobraženec, pa tudi stotine in tisoči onih preprostih ljudi, ki imajo z njo kaj več posla, kakor elektromonterji, strojniki pri naših kmetijskih strojih, zadržanih, radijski naročniki itd. Delo bo izšlo v dveh zvezkih. Prvi, ki leži sedaj pred nami, obravnava osnove elektrike in pa električne stroje. Zlasti bo pa vsem dobro služil besednjak slovenskih in nemških izrazov ki se tičejo elektrike in ki je bil že krvavo potreben, saj so pri nas uvedeni v vsakdanji govorici vsepovsod le nemški ali popačeni izrazi, kar nam gotovo ni v čast. Knjigo krasi tudi 114 slik, ki napravljajo besedilo lahko umljivo.

Vnovič moramo opozoriti vse naše bralce tudi na »Cirilovo knjižnico«, ki jo izdaja mariborska Cirilova tiskarna in v kateri izhajajo sedaj že četrto leto Zbrani spisi Karla Maya. Vsak, ki je kdaj prebral kako Mayevo povest, bo ostal njegov navdušen bralec vedno, saj je malo pisateljev, ki bi znali pripovedovati tako napeto, kakor ta Nemec. Res je, da njegove povesti nimajo posebne umetniške vrednosti, so pa zato prezanimivo in tudi poučno čtivo, ki nas seznanja z življenjem tujih narodov, zlasti Indijancev ter narodov v Severni Afriki in Prednji Aziji. Imajo pa njegovi spisi še eno veliko prednost in ta je, da pridobe za branje tudi sicer brezbrizne ljudi, kajti kdor vzame enkrat v roke K. Maya, ta ga ne bo odložil, dokler ni obrnil zadnje strani, tako napeto in zanimivo zna pripovedovati. Glede na to je bila ta izdaja gotovo jako umestna in naše podeželske knjižnice bi morale imeti Mayeve spise celo v večih izvodih, kajti z njimi bodo najlažje privabile k sebi obiskovalce, ki bodo potem stalni. Z novim letom je pričela izhajati velika povest »Satan in Iškarjote«, od katere je izšlo doslej že šest snopičev (vsak snopič obsega približno 140—150 strani). V njej nas vodi

pisatelj med Indijance, kjer doživljamo z njim najčudovitejše zgodbe, v zadnjih dveh snopičih nas je pa pripeljal v Severno Afriko. Vsak mesec izide po en snopič, ki je nekaka celota zase, najbolje pa je, da se vsak naroči za vse leto ker plača le 10 zvezkov (130 Din), zadnja dva pa dobi zastonj.

Hrvaške knjige. Ze ponovno smo opozorili na »Knjižnico dobrih romanov«, ki jo izdaja »Društvo sv. Jeronima« v Zagrebu, kakor tudi na povesti in romane enega najznamenitejših hrvaških pripovednikov A. Senoa, ki izhajajo v tej knjižnici. Danes nam je dolžnost opozoriti naše bralce, zlasti pa naše knjižničarje na prelep roman Senoe »Brankac«, ki je izšel nedavno v tej knjižnici in ki ga vsem našim bralcem najtopleje priporočamo. Opisuje nam mladost in prva leta službovanja mlade in idealne hrvaške učiteljice Branke, katero najde po mnogih neprilikah sreča. Poroči se s plemenitim hrvaškim grofom, veleposestnikom in postane prava mati in dobrotnica vsega zapuščenega kmetiškega ljudstva v okolici. To je eden najlepših in najbolj priljubljenih romanov velikega Senoe iz sodobnega življenja in prepričani smo, da ga bodo z največjim pridom brali zlasti naša dekleta. Naj bi ga zato naši knjižničarji nikakor ne prezrli, saj je cena teh romanov izredno nizka.

Razne vesti

Narodna galerija. Brez hrupa, skoro popolnoma neopazeno smo praznovali Slovenci v četrtek, 22. t. m. znamenit praznik, kakršni se ne ponavljajo niti vsako desetletje enkrat. Ta dan je bila namreč odprta naša Narodna galerija, to je zbirka slovenskih slikarskih in kiparskih del od najstarejših časov do današnjih dni. To je prosvetna ustanova, ki jo moramo postaviti v isto vrsto z našim slovenskim narodnim muzejem, našo študijsko knjižnico, narodnim gledališčem in vseučiliščem, saj je živ spomenik in nam dokaz samobitnosti in veličine naše slovenske kulture. Vsakemu Slovencu bi moral ta dogodek vzbuditi nov pogum narodnega ponosa, kajti kakor skoro prav vse druge naše vrhovne kulturne zavode smo ustvarili tudi tega prav sami iz sebe, s svojo lastno ljubeznijo in požrtvovalnostjo in se nimamo prav nikomur drugemu zahvaliti niti za najmanjši prispevek, ker se niti za to prevažno ustanovo ni niti najmanj brigal nihče drugi, obratno, pred nekaj leti ji je nekdo iz domačih vrst metal pod nogo celo najmočnejša polena. Galerija je nastala

v vsem gornjem nadstropju nekdanjega ljubljanskega Narodnega doma, ki je k sreči prišel v last galerije same, tako da ima za nekaj let tudi na zunaj dostojen dom in jo moremo vsakemu tujcu ponosno pokazati. V dvanajstih dvorinah je razstavljenih skoro 300 najznamenitejših slikarskih in kiparskih del, ki jih je ustvaril slovenski duh od 14. stoletja do najnovejše dobe. Umetnine so po veliki večini last Narodne galerije same, dopolnjena je pa njena zbirka še z umetninami škofijskega muzeja in ordinarijata, ljubljanske mestne občine, Narodnega muzeja in banske uprave. Za brezplačen obisk je galerija odprta vsako nedeljo dopoldne, na kar živo opozarjamo tudi vse podeželsko ljudstvo, kajti dolžnost nas vseh je, da jo obiščemo čim večkrat in s tem spoznavamo samega sebe. Še pred 20 leti bi namreč nihče ni bil mislil, da je ustvaril slovenski duh tudi na tem polju toliko trajnih in znamenitih del in šele neutrudnim in nad vse požrtvovalnim delavcem okrog naše Narodne galerije, ki je bila ustanovljena dne 18. septembra 1918, se imamo zahvaliti, da nam je odprla pogled tudi na to prevažno polje naše kulturne zgodovine. Naj bi ta najmlajši spomenik naše slovenske samobitnosti tudi smatral vsak slovenski človek za dragoceno skupno narodno last.

Z mrtvaškega odra

Andrej Kalan. Kakor je »Domoljub« že poročal, je umrl na binkošno soboto, dne 3. junija ljubljanski stolni prošt, prelat g. Andrej Kalan. Z njim je legel v grob eden naših največjih prosvetnih delavcev preteklega doba. Bil je pravi pravcati pionir prav na vseh poljih slovenskega katoliškega gibanja, ki je ustvarilo današnji obraz slovenskega naroda, prav posebnih zaslug si je pa pridobil veliki rajnik še za slovensko katoliško društveno in prosvetno delo in življenje sploh. Skoro tri desetletja je predsedoval »Katol. tiskov. društvu« in mogočno vplival na silen razmah našega tiska, našemu »Domoljubu« je bil celo ustanovitelj in dolgoletni urednik, obenem je bil pa tudi med ustanovitelji »Slov. kršč. soc. zveze«, ki je bila z njeno naslednico »Prosvetno zvezo« potem toliko desetletij središče in ognjišče vsega ogromnega ljudsko-prosvetnega dela na Slovenskem. Skoro je ni slovenske katoliške osrednje organizacije, pri kateri ne bi rajni prelat sodeloval v kakršnikoli obliki, zato je njegova smrt globoko pretresla vse slovenske katoličane.